

RAQAMLI XIZMATLAR VA PLATFORMALAR KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ASOSI

X.R. Axmedov

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi tinglovchisi

Kichkina biznes va tadbirkorlik sohasi bugungi kunda nafaqat milliy, balki global iqtisodiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismiga aylanib ulgurdi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar va platformalarning rivojlanishi tadbirkorlarga yangi imkoniyatlar va mahsulotlarni bozorga taqdim etishda katta yordam beradi. Har bir tadbirkorning muvaffaqiyatiga ta'sir etuvchi omillardan biri, raqamli xizmatlar va onlayn platformalardan samarali foydalanishdir.

Raqamli xizmatlar va platformalar kichik bizneslarning rivojlanishi uchun bir nechta muhim ahamiyatga ega. Bu texnologiyalar tadbirkorlarga o'z ishini osonlashtirish, marketingni samarali olib borish, mijozlar bilan bog'lanish va xaridorlar bazasini kengaytirish imkonini beradi. Shuningdek, raqamli xo'jalik va xizmatlarning rivoji tadbirkorlarga yangi mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqish, ularni global bozorda taqdim etish uchun ham keng imkoniyatlar yaratmoqda.

Raqamli texnologiyalarning ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohasidagi ahamiyati, ularning samaradorlikni oshirish va foyda olish imkoniyatlarini yaratish bilan chegaralanmaydi. Ular biznes modellarini yangilash, shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlash, va onlayn savdoni kuzatish uchun yangi ko'nikmalarni talab qiladi. Bu sohadagi ilg'or hodisalar, yangi biznes platformalarning paydo bo'lishi va o'zgarishlarga javob berish tadbirkorlarga raqobatbardoshlikni saqlashga yordam beradi.

Raqamli texnologiyalar jismoniy shaxslar, tadbirkorlik subyektlari va butun jamiyatning iqtisodiy, siyosiy va madaniy hayotining tobora muhim qismiga aylandi.

Raqamli texnologiyalar yangi ishlab chiqarishni tashkil etish va ularni modernizatsiya qilish, jamiyat va davlat organlarning axborot-kommunikatsion texnologiyalari asosida shaxslararo hamkorligi darajasini oshirish, innovatsion biznes modellarini shakllantirish, milliy bozoring raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 -yil 5-oktabrdagi PF-6079-son "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi farmoniga muvofiq bir qator vazifalar belgilab berilgan.

Ushbu muammolarni hal qilish raqamli platformalardan faol foydalanishni o'z ichiga oladi. Raqamli platformalar zamonaviy iqtisodiyotning raqamli rivojlanishining asosiga aylanmoqda¹.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining —Raqamli O'zbekiston-2030 strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida 2020 yil 5-oktabrdagi PF-6079-son farmoni.

Yurtimizda mashhur bo'layotgan yetkazib berish xizmatlari, online bizneslar ya'ni e-tijoratga misol bo'la oladi. E-tijorat bu – internetdan foydalangan holda savdo-sotiqni amalga oshirishimizdir. Bu albatta raqamli iqtisodiyotning ko'rinishlaridan biridir. Biz hozirda uydan chiqmasdan turib biror buyum yoki oziq-ovqatga buyurtma bersak bo'ldi, o'zlari uyimizga yetkazib berishadi.

Raqamli platformalar biznes yuritishning an'anaviy usullarini, jumladan bozordagi muvozanat kuchlarini o'zgartirmoqda. Raqamli platforma egalari narxlarni nazorat qilish orqali bozor tizimida o'z ta'sirini kuchaytirdi, natijada an'anaviy biznes egalari qarshi kurash paydo bo'ldi².

M.L. Kalujskiy raqamli iqtisodiyot – iqtisodiy internet faoliyati, shuningdek, shakllari, usullari, vositalari va uni amalga oshirish aloqa muhitidir, deb ta'riflaydi³.

Davlatimiz rahbari tomonidan ilm-ma'rifatga alohida urg'u berishlari va bu orqali raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish masalalarini kun tartibiga qo'yishlari O'zbekiston tanlagan yo'l faqat bir manzilga olib borishini, ya'ni iqtisodiy-ijtimoiy, siyosiy jihatdan kuchli, bozor iqtisodiyoti qonunlari to'liq amal qiladigan jamiyat qurishning yangi bosqichiga o'tganimizni yaqqol ifoda etadi. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha aniq miqdor ko'rsatkichlari ham belgilangan bo'lib, davriy jihatdan 2020-2023 yillarni qamrab oladi. Xususan: 2020-2021 yillarda barcha sog'liqni saqlash muassasalari, maktablar va maktabgacha ta'lim tashkilotlarini, shuningdek, qishloqlar va mahallalarni yuqori tezlikdagi Internet tarmog'iga ulash hamda aloqa xizmatlari sifatini oshirishni, raqamli infratuzilmani to'liq modernizatsiya qilish va zamonaviy telekommunikatsiya xizmatlaridan barcha hududlarda foydalanish imkoniyatini ta'minlash, 2022 yilda elektron davlat xizmatlari ulushi 60 foizgacha yetkazilgan bo'lsa, 2023 yilga kelib raqamli iqtisodiyotning mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi ulushini 2 baravarga ko'paytirildi.

Bugungi kunda mamlakatimizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga alohida e'tibor berilmoqda. Chunki kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish davlatimiz iqtisodiy siyosatining strategik vazifasidir. Hozirgi kunda ushbu soha nafaqat iqtisodiyotning o'sish sur'atlarini jadallashtirishda, balki mamlakatimiz uchun nihoyatda muhim bo'lgan bandlik va aholi daromadlarini oshirish masalalarini hal etishda ham yetakchi o'rin tutmoqda. Bejizga, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev "Faqat katta korxonalar qurib, aholi bandligini va daromadini oshirish, byudjet tushumlarini ko'paytirish masalalarini to'liq hal eta olmaymiz. Turmush darajasini oshirishning eng muhim yo'li tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirishdir" deb ta'kidlab o'tmaganlar.

² Qarang: Агеев А.И. Управление цифровым будущим // Мир новой экономики. 2018. № 3. С. 6–23.

³ Parpieva M.M. RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSIYALARNING ROLI. Davlat statistika qo'mitasi huzuridagi Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar institutining "O'zbekiston statistika axborotnomasi" ilmiy elektron jurnali. 2022 yil, 3-son

Raqamli texnologiyalar jadal sur'atlarda rivojlanib, turli sohalarda yangicha yondashuv va imkoniyatlarni yaratayotgan bir davrda, kichik biznes va tadbirkorlik uchun ham ular muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli xizmatlar va platformalar tadbirkorlarga biznesni samarali boshqarish, yangi bozorlarga chiqish va raqobatbardoshlikni oshirish imkoniyatini beradi va quyidagilarda namyon bo'ladi.

1. Raqamli xizmatlar va platformalarning ahamiyati.

Tezkorlik va samaradorlik. Qo'llaniluvchi raqamli texnologiyalar orqali tadbirkorlar operatsiyalarni tezroq amalga oshiradi va ortiqcha xarajatlarni qisqartiradi.

Global bozorlarga chiqish. Elektron tijorat platformalari orqali mahsulot va xizmatlarni xalqaro bozorga olib chiqish osonlashadi.

Mijozlar bilan aloqa. CRM (Customer Relationship Management) tizimlari orqali mijozlar bilan aloqani yaxshilash imkoniyati.

2. Raqamli xizmatlar va platformalarning turlari

Elektron tijorat platformalari.

Amazon, eBay, Ozon kabi platformalar mahalliy mahsulotlarni keng bozorga chiqaradi.

Elektron to'lov tizimlari (PayPal, Click, Payme) orqali tez va xavfsiz to'lovlarni amalga oshirish imkoniyati.

Sotuvni avtomatlashtirish vositalari.

Chatbot va sun'iy intellekt texnologiyalari orqali mijozlarga 24/7 xizmat ko'rsatish.

Onlayn marketing platformalari (Google Ads, Facebook Ads) orqali reklama samaradorligini oshirish.

Ta'lim va rivojlanish platformalari.

Coursera, Udemy kabi o'quv platformalari tadbirkorlarga biznes ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatini beradi.

Buxgalteriya va moliya xizmati.

QuickBooks, 1S kabi dasturlar orqali moliyaviy jarayonlarni avtomatlashtirish.

3. Kichik biznes uchun raqamli texnologiyalarning foydalari

Xarajatlarni qisqartirish. Raqamli xizmatlar orqali an'anaviy jarayonlarga sarflanadigan xarajatlar kamayadi.

Foydalanuvchilar tajribasini yaxshilash. Mijozlar talabini tezkorlik bilan bajarish orqali ishonchni oshirish.

Innovatsiyalarni joriy etish. Yangi texnologiyalar orqali mahsulot va xizmatlarni diversifikatsiya qilish.

Masofaviy ishlash imkoniyati. Onlayn platformalar tadbirkorlarga har qanday joydan faoliyat yuritish imkoniyatini yaratadi.

4. Raqamli platforma va xizmatlarni joriy etish strategiyalari

Talab va ehtiyojni aniqlash. Qaysi raqamli xizmat yoki platforma biznesga ko'proq samara beradi, shuni belgilash.

Trening va bilimlarni oshirish. Xodimlarni raqamli texnologiyalardan samarali foydalanishga o'rgatish.

Hamkorlik qilish. Raqamli platformalarni yaratishda professional IT-kompaniyalar bilan hamkorlik qilish.

Xavfsizlikka e'tibor berish. Raqamli ma'lumotlarni himoya qilish uchun kiberxavfsizlik choralari ko'rish.

5. Muammolar va yechimlar

Infratuzilma muammolari. Ayrim hududlarda internet tezligi past. Yechim. Hukumat va xususiy sektor hamkorligida infratuzilmani yaxshilash.

Moliyaviy resurslar yetishmovchiligi. Kichik biznes sohalari uchun imtiyozli kreditlar berish orqali raqamli platformalarga kirishni yengillashtirish.

Bilim yetishmovchiligi. Raqamli savodxonlikni oshirish uchun davlat dasturlarini yo'lga qo'yish.

Raqamli xizmatlar va platformalar kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish uchun muhim asos hisoblanadi. Ular orqali tadbirkorlar nafaqat mahalliy bozorda, balki xalqaro miqyosda ham raqobatbardosh bo'lishi mumkin. Raqamli transformatsiyani qo'llab-quvvatlash uchun davlat siyosati, xususiy sektor tashabbuslari va innovatsiyalarga ishonch muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 11 sentyabrdagi "O'zbekiston-2030" Strategiyasini tasdiqlash to'g'risidagi PF-158-son Farmoni.

2. Prezidentning 2024 yil 23 sentyabrdagi "Kambag'alikdan farovonlik sari" dasturini amalga oshirish bo'yicha birinchi navbatdagi chora-taduyirlar To'g'risidagi PQ-330 sonli Qarori.

3. www.lex.uz